

Migrant in het vaderland

Dereck Walcott:

‘My only nation is imagination’

Ron de Vos:

‘Een oorlog hoeft niet te doden om een leven te nemen’

Wisława Szymborska:

‘Mijn bijzondere kenmerken zijn geestdrift en vertwijfeling’

Thich Nhat Hanh:

‘Het leven is zowel verschrikkelijk als wonderbaarlijk’

Opgedragen aan:

Annemarieke, Annet en Sanne, de dierbaren in mijn leven

Migrant in het vaderland

Van Nederlands-Indië
via het Jappenkamp
naar Holland

Ineke van Geest

WalburgPers



© 2015 Ineke van Geest, p/a Uitgeversmaatschappij Walburg Pers, Zutphen

www.walburgpers.nl

Afbeelding omslag: Repatrianten gaan in de haven van Tandjong Priol aan boord van het *SS Boschfontein*, 29 maart 1946. Collectie: Nationaal Archief. Fotograaf Willem van de Poll.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voorzover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16b Auteurswet 1912 juncto het Besluit van 20 juni 1974, Stb. 351 zoals gewijzigd bij Besluit van 23 augustus 1985, Stb. 471 en artikel 17 Auteurswet 1912, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprorecht (Postbus 3051, 2130 KB Hoofddorp). Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16 Auteurswet 1912) dient men zich tot de uitgever te wenden.

Omslagontwerp: Henk Wals, Lauwers-C, Nijmegen
Vormgeving binnenwerk: Marijke Maarleveld, ViaMare, Zutphen

ISBN 978.90.5730.591.7
NUR 680

Inhoudsopgave

Voorwoord	9
Hoofdstuk 1 Oproep	11
Hoofdstuk 2 Het Begin	13
Hoofdstuk 3 Springtij	23
Hoofdstuk 4 Reizen door Eva's tijd	41
Hoofdstuk 5 Doodtij	125
Hoofdstuk 6 Een nomadisch bestaan	137
Hoofdstuk 7 De Achtbaan	155
Literatuur	157
Verantwoording en dankwoord	159



NOORD-AMERIKA

VERENIGDE STATEN

ZUID-AMERIKA

Lima PERU

Santiago de Chile

CHILIE

ARGENTINE

Buenos Aires

ATLANTISCHE OCEAAN

STILLE OCEAAN

Marquesas Eilanden

evenaar

Rapa Nui (Paaseiland)



0 (schaal evenaar) 4.000 km

© Bert Stamköt, cartografisch bureau MAP, Amsterdam

A F R I

Gibraltar

Golf van Biskaje

Amsterdam
Rotterdam
NLD
DUITS-
LAND
ZWITS.

Sint-Helena

Tristan da Cunha

South-Georgia



Voorwoord

‘Je kunt een kind uit de oorlog halen,
maar de oorlog niet uit het kind’.

Het land waar ik geboren ben, Nederlands-Indië, noem ik mijn moederland. De groene overweldigende vegetatie, de kleurrijke wereld van vogels en dieren, de slingerende rivieren, de blauwe meren, water-vallen, hoge bergen, de warmte, het aardse geven mij vertrouwde en koesterende gevoelens van het veelbelovende begin van mijn leven. In het grootse en tegelijkertijd het intieme voelde ik me veilig en bemind.

Mijn vaderland, Nederland of zoals men in Indië zei ‘Holland’, is het gebied voor de meer afstandelijke en rationele zaken, zoals opleiding, carrière en de verdere ontwikkeling van mijn leven.

Tussen die twee ‘landen’ bevindt zich een niemandsland: het Jappenkamp, ofwel de kolonisatie van Nederlands-Indië door Japan. Hiermee veranderden de normen en waarden fundamenteel. De overheerser bepaalde de dagelijkse gang van zaken. Noch Indië noch Holland speelde daarin een rol. We verbleven ineens in Japan. Plotseling eindigde de veiligheid en het koesterende van mijn begin-jaren. Ontberingen, wreedheden, vernederingen, voedselgebrek, ziektes, verveling, op mezelf teruggeworpen zijn vormden de wetten van dit tijdperk. In welk land ik me bevond? Dat deed er niet toe. En tijd: het had niet uitgemaakt als ik had geweten hoe laat het was. Dagen, weken, maanden en jaren hadden geen betekenis meer.

Toen de draad van mijn niet-oorlogse leven weer opgepakt kon worden, zat ik op de boot naar het mij onbekende vaderland, waar voor mij de chaos pas echt begon. Mijn verzonken Atlantis was ingeruild voor een door mij als boosaardig ervaren spookland. Hoewel blank en blond, de taal sprekend dwaalde ik in een diepe duisternis rond.

Na het jarenlang zwijgen over wat ik heb meegemaakt, is het nu zo ver dat ik mijn geschiedenis naar buiten kan brengen. In het vervolg beschrijf ik waar het begin van deze expeditie ligt en hoe ik mezelf tot actie oproep. Aan de hand van fragmenten van mijn (wereld)reizen gekoppeld aan oorlogs- en andere ervaringen probeer ik de invloed hiervan op mijn leven te schetsen. Ik maak hierbij gebruik van een alter ego, dat later verdwijnt.

In het hoofdstuk ‘Doodtij’ combineer ik de algemene geschiedenis met mijn persoonlijke verhaal. Beide krijgen daardoor, volgens mij, een verbindende betekenis. Dit deel speelt zich af gedurende de Bersiap (Indonesische onafhankelijkheidsstrijd) in Medan, op Sumatra.

Vooraf in het laatste deel laat ik zien wat oorlog met mij gedaan heeft en nog doet. Oorlog is levenslang en dat geldt niet alleen voor mij. Alle kinderen die een oorlog hebben meegemaakt of die er nu middenin zitten, lijden daaraan.

Om mijn proces te schetsen: ‘Door oorlog versplinterd, zoek ik mijn onderdelen bij elkaar, ademen is nu ook spreken geworden’.

Oproep

‘Ik zou het koor willen zijn dat ik ben
maar nog niet voldoende ken’*

Litanie van stemmen

- Mijn koor spreekt in drie talen:
Nederlands, Maleis en Japans,
laat ons spreken.
- Mijn koor kent een kakofonie aan klanken,
laat ons zingen.
- Mijn koor omvat vier culturen:
de Indische, Jappenkampse, Hollandse, Indonesische,
laat ons reizen.
- Mijn koor kent drie keukens:
de Indische, Jappenkampse en de Hollandse,
laat ons eten.
- Mijn koor wil een éénpansgerecht:
karnemelksepap met sushi en sambal,
laat ons ophouden.
- Mijn koor kent de volgende dialoog:
‘Wij zijn geen oorlogsgezin; wij zijn een
normaal gezin,’ zei mijn moeder in 1948;

* Variant op een uitspraak van Simone de Beauvoir.

‘Dit is een gezin in chaos. Wij gaan niet terug naar Indië; wij hebben daar niets meer te zoeken,’ zei mijn vader in 1948, laat ons onthouden.

- Mijn koor kent kinderstemmen die voor mij onbekende kinderliedjes zingen, laat ons luisteren.
- Mijn koor weet van breuken in families, laat ons leren.
- Mijn koor kent het leven van een zwerver, laat ons in beweging blijven.
- Mijn koor vraagt zich nu af: ‘wiens leven leef ik?’, laat ons dat onderzoeken.